

“PREUFETAIRES”: “LA COLLA”

Fa un temps s'edità la **Història de Constantí**. Molts de nosaltres ens sentim força satisfets per l'erudició del tema, a cura del Dr. Cortiella. El mateix autor ja ens digué que bona part de la recerca estava dedicada als primers temps de la fundació de Constantí i a l'Edat Mitjana i que deixava la part moderna i contemporània per tal que l'estudiessin els historiadors locals, licenciats en aquesta matèria i poguessin dur a terme un altre estudi profund d'investigació sobre les esmentades dades.

Bo i acceptant d'escriure un article, tot i fent una anàlisi de fites importants de les quals es pugui fer esment, voldria significar un fet social, el qual ja en el seu temps tingué ressò i del qual ara donaré una visió imparcial.

Voldria esmentar-lo aprofitant la invitació que tan gentilment em dóna l'Ajuntament de Constantí, mitjançant la seva regidora de Cultura, en iniciar l'edició d'una primera miscel·lània sobre el nostre poble.

El títol, per bona part dels lectors, ja dóna motiu suficient per a recordar i analitzar l'esmentat fet social iniciat als voltants de l'any 1945: al mateix temps, serveix per a rendir un senzill homenatge als seus propulsors, els quals, de manera oberta, portaren a terme una tasca tan enaltidora i, alhora, profitosa per tothom, sense exclusió de ningú. De totes maneres, un dels fundadors —com direm més endavant— portà tot el pes de l'acció i de la coordinació fins al moment que la “Colla” deixà d'existir. Molts d'ells optaren per nous horitzons, donat els canvis que el progrés tecnològic ens portà als inicis dels anys 60.

El personatge en qüestió, n'Anton Palau i Moragues, “Anton Flarès” per als amics i coneguts o veïns del poble, fou el capdavanter d'aquest afer tan assenyalat i vital per a l'economia de la nostra vila.

Fetes les consultes a gent d'aquest grup, donarem un llistat de totes les persones que la memòria d'ells ha recordat. És possible que algú hagi quedat oblidat, però s'ha de pensar que tota mancança es dóna per la flaqueza del record i no pas per oblit voluntari.

En un poble i en tota la història és enormement interessant assenyalar no sols els noms i els cognoms, sinó també els renoms. Es possible que algú es molesti, però jo li demano que ho reconsideri. Per donar exemple, jo signare aquest article amb el meu renom; tothom coneixerà qui sóc i, això, ho vull també per tots vosaltres.

Així, doncs, el llistat que he aconseguit queda de la següent manera:

COGNOMS	NOMS	RENOMS
Alasà i Marsal,	Joan	“Oficis”
Alasa i Marsal,	Josep	“Oficis”
Bofarull i Martorell,	Josep M.	“Xalau”
Bofarull i Rambau,	Josep	
Bofarull i Rimbau,	Lluís	
Bové i Roig,	Josep M.	“Totu”
Brau i Plana,	Joan	“Xurro”
Esquerré i Rovira,	Josep	
Ferré i Solé,	Pere	“Petronillo”
Folch i Blay,	Joan	
Folch i Blay,	Pere	
Font i Ferré,	Lluís	“Sets”
Franquès i Sans,	Lluís	
Franquès i Gavaldà,	Pere	“Botera”
Gavaldà i Vendrell,	Lluís	“Figuerola”
Gibert i Esquerré,	Josep M.	
Gil i Coll,	Josep M.	
Gil i Garriga,	Ismael	
Gil i Garriga,	Lluís	
Golorons i Martí,	Lluís	“Cirera”
Golorons i Martí,	Pau	“Cirera”
Guinovart i Gausach,	Anton	“Maiol”
Grau i Font,	Magí	“Nen bessó”
Magriñà i Peris,	Pere Joan	“Punot”
Massó i Guinovart,	Pau	
Massó i Mañé,	Daniel	
Marsal i Solé,	Joan	“Serenó”
Marsal i Sabaté,	Josep	“Guapo”
Martin i Golorons,	Jordi	“Txec-txec”
Ovis i Martin,	Mariano	
Palau i Font,	Pau	“Colàrsia”
Palau i Moragues,	Anton	“Flarès”
Palau i Peña,	Alfred	
Picazo,	Angel	
Reboll i Torrents,	Vicens	“Tàpies”

Reboll i Torrents,	Josep M.	“Tàpies”
Roca i Bofarull,	Jaume	“Salarina”
Roig,	Josep	
Roig i Palau,	Sebastià	“Sebastiana”
Roig i Roca,	Pau	
Roig,	Joan	“Patacó”
Roig i Rivalt,	Lluís	“Nac”
Roig i Vendrell,	Joan	“Riba”
Romero,	Ramon	“Riscos”
Rovira i Sanchez,	Josep	“Prades”
Rovira i Sanchez,	Lluís	“Prades”
Sabaté i Fausto,	Quim	“Talons”
Sabaté i Fausto,	Ramon	“Talonets”
Sabaté i Palau	Joan	“Bosch”
Sabaté i Martell	Francesc	“Talons”
Serra i Español	Pere	
Serrahima Tomas,	Pere	
Serrahima i Tomàs,	Rafel	
Sendra i Moragues,	Lluís	
Solé i Barrufet,	Josep M.	“Genet”
Torrents i Martorell,	Jordi	“Elvira bessona”
Vallvé,	Francesc	“Teodoro”
Vilamasó i Pedrell,	Josep M.	
Vilamasó i Pedrell,	Roc.	

Els primers fundadors foren Anton Palau, Pau Palau —cosí germà de l'anterior—, Joan Alasà i Francesc Vallvé.

Més endavant, d'aquest grup sols quedà Anton Palau, entrant gent nova i més jove, i l'equip dirigent quedà format pel “Cap” Palau, Lluís Cirera, Lluís Sets i Ismael Gil.

L'últim equip recordat quedà format, com sempre, pel “Cap”, Anton Flarès; Lluís Figuerola, Josep M. Xalau i el fill del primer, Alfred.

Com pot veure's, tots eren de família pobra i, per tant, amb idees esquerranes.

EXTENSIÓ DEL FET:

La primera feina que pogueren aprofitar fou el “Camp d'Aviació”: es feren les pistes actuals, les quals entraren en el tractat amb E.E.U.U.. En aquesta obra, que durà llarg temps, no sols els preufetaires hi trobaren ocupació, sinó que altra gent del poble hi pogué treballar: tant s'hi col·locaven persones com carros. En aquest temps, i gràcies al “Camp d'Aviació” o als Ame-

ricans, s'importaren cavalls holandesos, molt fornits, tant per a la càrrega com per a les feines del camp.

Quasi junt al treball esmentat, s'iniciaren les obres del port de Tarragona. Era una obra molt important i que donaria molta feina. El capdavanter, és a dir, l'Anton Flarès, no podia negociar el tracte ja que havia estat expulsat de la seva feina de treballador al port a causa de la seva militància a l'Ú. G. T. i, a més, el cap del Port, Sr. Serrano Suñer, germà del cunyat de Franco, faria quelcom per no donar-li la feina. Fou aleshores Cisco Talons qui hagué de negociar aquest tracte esmentat.

El treball consistia en carregar camions d'arena i grava al riu. Aquesta mateixa feina podien compartir-la carregant també carros que servien a les poques obres que es feien a Tarragona.

Cal esmentar que, de bon principi, no gaudiren de cap ajut local. Els poders fàctics recelaven del moviment i feien tot el que podien per neutralitzar-lo. A fi que no anés creixent sobtadament cap dels terratinents més importants i que, per tant, donaven més jornals, no els contractaven. Citarem com a més importants "La Closa", "Brunet", "El Mas de Mascaró", "Cal Roig", etc. Tampoc els petits propietaris s'atrevien i, per tant, hagueren d'exiliar-se als termes veïns.

Sols hi hagué unes poques famílies com Avel·lí Sanahuja, "Garrofi"; Pep de la Martella, Pau Roig, "Nac"; Lluís Ravell, "Luís Rafel"; Sr. Tarragona, Granja Llauradó, Mas Garriga, etc., que no tingueren cap inconvenient en contractar-los. Podem afegir-hi que tots ells estaven inclinats a l'esquerra, menys el Sr. Tarragona que, amb criteri racional, donat el seu esperit enprenedor, tot i essent dretà, va preferir els seus serveis els quals eren tota una garantia.

No seria just si no es fes esment d'una obra que feren per l'Ajuntament: rebaixar la Plaça de les Escoles, encara que no s'ha de confondre amb el rebaix i millora presents. Hi treballaren més d'un mes almenys tres homes fixos: Lluís Sets, Cisco Talons i Xalau.

Els termes veïns de La Pobla de Mafumet —Anton de Batista, Fortu nyet—, El Morell —Biel—, Perafor —Manent—, Els Pallaresos —Mas Garrot—, etc. foren el lloc de l'exili dels preufetaires. Els terratinents d'aquest pobles no dubtaren en aprofitar el bon servei de "La Colla" pel conreu de les seves finques. Més testimonis ens donarien suport en aquesta afirmació.

El terme de Tarragona també volgué aprofitar els seus serveis. Esmen tem principalment el treball molt arriscat d'arreglar la mina dels tarragonins d'una ensulcida, tasca feta per Pau Palau i Cisco Teodoro, molt entesos en aquesta mena de treball. També feren la depuradora de La Laboral i la resclosa del Mas de Mascaró; el parapet al riu, fet de pedra i malla de ferro. Podem recordar que després d'aquesta feina al seu voltant la corrent del riu formava els "gorts" (lloc per a prendre el bany), amb tot el risc que comportava el banyar-se en aquest lloc.

QÜESTIÓ ECONOMICA:

L'esperit econòmic era cooperativista: tots guanyaven igual. Setmanalment es feia el repartiment. Tots els guanys, tant de jornals com de preufet, anaven al fons comú i la suma es repartia a parts iguals; tants caps, "tants barrets" o tants diners. Però, com en tot conjunt, hi hagueren diferències, sigui per esforç o pel preufet. Malgrat tot, s'imposà el criteri comunitari.

Tot preufet comportava un risc i, si bé molts anaven prou bé, en alguns podia quedar-se curt i, aleshores, "La Colla" assumia les pèrdues compartint els guanys dels altres.

Cada setmana es quedava un tant alçat per a comprar ferrements. En aquelles dades el sou normal d'un jornalero al camp era d'unes 20 a 25 pessetes al dia, treballant de sol a sol. "La Colla" cobrava almenys 30 pessetes. Un 20% en el pitjor dels casos o un 50% en altres que, per raons històriques (de vassallatge o per pobres d'esperit), havien de conformar-se amb un salari quasi de subsistència.

No sempre "La Colla" podia conquerir treballs a preufet. En les jornades d'hivern, el treball més a l'abast era el de fer clots o el de fer llenya: qui de nosaltres no recorda els centenars de clots fets per preufetaires de sol a sol?. Aquesta feina es pagava de 20 a 25 cèntims per peça, segons la mena de clot i de terreny; això podia esdevenir un bon sou.

Durant l'estiu, tot estava condicionat pels avellaners. El preu per cavar i replanar era de 80 a 100 cèntims per unitat. La seva feina especialitzada per tants i tants avellaners cavats i replanats els duia a rebre un bon sou.

Altres treballs menys freqüents eren les rases, fer clots pels garrofers i per l'arrejament de ceps.

L'última feina feta en grup pot situar-se en les excavacions fetes a Centcelles. Aquest podria considerar-se no com un final brillant, ja que eren gent no acostumats a "tocar-se la panxa", com diríem tots nosaltres, sinó que estaven fets a treballar dur i la picola i el pinzell eren un joguet.

QÜESTIÓ SOCIAL:

Tot grup organitzat té moltes possibilitats de convertir-se en un avançat socialment parlant, de molta força, sempre i quant no hi hagi enfrontaments. L'èxit de "La Colla" fou important pels molts anys que mantingué el seu esperit social. Pot argumentar-se que "era un altre temps", però podem dir que el temps sempre és igual i que sols canvien els homes i la seva ambició. Per a molts és un fet llunyà, però per d'altres és recent; tampoc en aquesta qüestió podríem posar-nos d'acord.

Que era una lluita de classes és evident. No sols per raons econòmiques, sinó també per raons ideològiques. Reberen denúncies per intrusions i per reunió de grup —recordem que per a reunir-se en grups de més de quatre era necessari demanar permís al Governador Civil—.

La importància del fet social i les seves repercussions es feren paleses amb

les cròniques de "Ràdio Pirenaica", que mostrà un desacord total amb l'intent d'avortar el grup que marcava un avenç social.

Tot moviment emprenedor ha d'ésser benvingut i més si es dóna en el marc del camp agrari, tan maltret sempre. No sols per part dels treballadors, sinó també per part dels propietaris i mitgers. A resultes de tot això, hem de reconèixer la importància social del moviment encapçalat per l'Antón Flarès. Moltes famílies gaudiren de sous més crescuts a canvi d'un major rendiment; la tasca més dura era per ells. Qui perdia o qui guanyava?. Tots tenim una opinió pròpia, però caldria que tots tinguéssim la mateixa.

Hauria de realitzar-se una investigació total ara que molts d'ells són vius, malgrat la pèrdua del capdavanter a qui en aquest article rendim el nostre testimoniatge d'admiració, pel seu sentit tan progressista i, a la vegada, tan menyspreat per bona part de la nostra societat. El seu nom, a l'igual que molts d'altres, ha de restar esmentat en els annals històrics. Un home senzill, modest, sense protecció de sectors afalagadors,...., però sencer.

Malgrat això, no seria just tenir present només el nom de n'Anton Palau. Hem esmentat molts noms i d'alguns d'ells poden dir que aguantaren "La Colla" tot el temps que tingué vida. L'agraïment a tots ells es fa palès.

Coses petites, fetes per gent de poc renom, ordeixen una bona història. Fugim de coses espectaculars i utòpiques ja que generalment... no arriben mai a bon port.

Les persones que formaren part de "La Colla" i que, per part meva, han estat consultades són:

- Josep M. Bofarull, dit "Xalau".
- Ismael Gil.
- Lluís Golorons, dit "Cirera".
- Pau Palau, conegut per "Pau de la Colàrsia".
- Alfred Palau, fill del tan anomenat "Anton Flarès".

Agraeixo la col.laboració de tots ells però, de manera especial la de Josep M. Bofarull, "Xalau", per tots nosaltres.

"Pep del Bar"
Josep Franquès i Sans